

Deel 2: Stichting Innovatie & Arbeid

De Stichting Innovatie & Arbeid maakt deel uit van de SERV en voert onderzoek uit in opdracht van en voor de Vlaamse sociale partners. De Stichting Innovatie & Arbeid werkt rond drie thematische clusters:

- Arbeidsmarkt en innovatie in ondernemingen en organisaties
- Werkbaar werk en langere loopbanen
- Ondernemerschap, economie en innovatiebeleid

De Stichting vertrekt in haar onderzoek vanuit een praktijkgerichte benadering en werkt complementair aan het beleidsgericht onderzoek dat elders wordt uitgevoerd. De Stichting hecht veel belang aan de valorisatie van haar onderzoek. Deze valorisatie bestaat uit het toeleveren van informatie relevant voor het SERV-overleg en uit het verspreiden van de onderzoeksresultaten via de partners op het veld om zo bij te dragen tot concrete toepassingen en nieuwe ontwikkelingen in de ondernemingen en organisaties en sectoren.

Voor de komende twee-drie jaar legt de Stichting de volgende accenten:

- In 2021 en verder zal het werkprogramma ruimte inbouwen om nog meer flexibel te kunnen inspelen op actuele beleidsthema's, onder andere via kortlopende onderzoeken.
- De communicatie over de resultaten van het werk van de Stichting wordt versterkt zodat nog meer mensen worden bereikt en het onderzoek nog meer doorwerking kan hebben.

1 Onderzoek m.b.t. de arbeidsmarkt en innovatie in ondernemingen en organisaties

Ondernemingsenquête 2021

Timing: november 2020 – december 2021

In 2021 zal de zevende editie van de 'Ondernemingsenquête' worden uitgevoerd.

We meten de evolutie in de tijd van de competentiegerichtheid van ondernemingen en organisaties (indicator ICO 2020), de mate waarin en wijze waarop ondernemingen flexibele arbeid inzetten en de stand van zaken m.b.t. een aantal aspecten van digitalisering. We kijken indien mogelijk ook naar veerkracht en het aanpassingsvermogen van de ondernemingen en de rol van betrokkenheid van werknemers hierbij.

We houden hiervoor een telefonische bevraging bij een representatief staal van ondernemingen en organisaties uit Vlaanderen en (Nederlandstalig) Brussel.

De concrete invulling van de vragenlijst krijgt vorm in overleg met de expertengroep van de Ondernemingsenquête.

Onderzoek opgevolgd door de expertengroep van de Ondernemingsenquête en voor specifieke thema's door de betreffende SERV-commissies

Innovatieve formules om werknemers langer aan de slag te houden, vanuit internationaal perspectief bekeken

Timing: maart 2020 – maart 2021

Zowel in Vlaanderen als in de ons omringende regio's en landen worden heel wat ondernemingen geconfronteerd met herstructurerings, afvloeiingen en sluitingen. Ook wijzigen de beroepen en competenties waar bedrijven nood aan hebben. Deze processen zorgen voor uitval van werknemers en leiden ook tot vervroegde uittrede uit de arbeidsmarkt.

Een doordacht arbeidsmarktbeleid zorgt ervoor dat mensen tijdig worden geheroriënteerd en/of toegeleid naar andere functies en tewerkstellingsplekken. Dit kan bijvoorbeeld door het voorzien van maatregelen m.b.t. pooling van medewerkers, uitwisselingstrajecten en terbeschikkingstelling van mensen, stages en opleiding.

De Stichting Innovatie & Arbeid gaat door het doornemen van relevante literatuur en beleidsrapporten, eventueel aangevuld met gesprekken met experts en beleidsmakers, na welke leerrijke voorbeelden er in een aantal Europese landen (voornamelijk Zweden en Nederland) aanwezig zijn.

Onderzoek opgevolgd door de SERV-commissie Arbeidsmarkt

Telewerkbeleid in ondernemingen en organisaties waar niet iedereen kan telewerken

Timing: november 2020 - maart 2021

In ondernemingen en organisaties waar niet iedereen kan telewerken is het uitwerken van een telewerkbeleid moeilijker omdat er een evenwicht moet gevonden worden tussen het aanbieden van een 'voordeel' aan de mogelijke telewerkers, dat niet kan toegekend worden aan wie fysiek op een plaats aanwezig moet zijn. Hoe kan er een telewerkbeleid worden uitgewerkt dat zowel door telewerkers als niet-telewerkers als billijk wordt ervaren? Wat zijn de mogelijke opties, wat zijn de voorwaarden? In welke mate bepaalt dit het telewerkbeleid?

We verkennen de ervaringen van een aantal bedrijven via gestructureerde diepte-interviews. In de gesprekken ligt de nadruk op de manier waarop het telewerkbeleid werd of wordt opgesteld (proces), welke overwegingen daarbij spelen om dit beleid voor zowel telewerkers als niet-telewerkers aanvaardbaar te maken (inhoud) en tenslotte tot welk resultaat dit geleid heeft (uitkomst).

Onderzoek opgevolgd door de SERV-commissie Arbeidsmarkt of aparte expertengroep

Een onderzoek bij jongeren rond werknemerschap en ondernemerschap

Timing: start najaar 2021

Werknemerschap houdt in dat men zichzelf kan positioneren op de arbeidsmarkt en loopbaan-competenties ontwikkelt, dat men zijn rechten en plichten kent, goede arbeidsattitudes kan ontwikkelen, zich inschrijft in levenslang leren en zijn/haar vakmanschap onderhoudt door innovatiegerichtheid, creativiteit en verantwoordelijkheid als competenties te ontwikkelen.

De SERV start met een traject rond werknemerschap, waarbij kennis en cijfers in een analyzenota worden bijeengebracht en een advies over het thema wordt voorbereid. Rekening houdend met de bevindingen die daar uit zullen voortkomen en met de bevindingen in het advies over Ondernemerschap van de SERV van december 2020, zal de Stichting in het najaar een onderzoek

opstarten bij jongeren. Hierbij wordt gedacht aan een bevraging over hun ervaringen en noden bij hun toetreding en hun eerste stappen op de arbeidsmarkt en meer specifiek over hun kennis, competenties en attitudes i.v.m. werknemerschap en ondernemerschap. Samenwerking met jongerenorganisaties behoort daarbij tot de mogelijkheid.

Onderzoek opgevolgd door de commissie Horizontaal of een aparte expertengroep

2 Onderzoek naar werkbaar werk en langere loopbanen

Werkbaarheidsmeting 2019 (maakt deel uit van het Actieplan Werkbaar Werk)

Timing: januari - december 2021

De volgende rapporten op basis van de meting 2019 zijn voorzien voor 2021:

- Rapport Werkbaar werk bij werknemers met een arbeidshandicap
- Rapport Werkbaar werk in micro-ondernemingen
- Rapport 'Meer regelmogelijkheden als oplossing voor hoge werkdruk?'
- Rapport Werkbaar werk en haalbaarheid pensioen werknemers en zelfstandige ondernemers
- Rapport Competentieportfolio zelfstandige ondernemers (zie deel 3)
- Rapport Freelancers (zie deel 3)
- Rapport 'Welke impact heeft baanonzekerheid op de werkbaarheid?'

Onderzoek opgevolgd door de SERV-commissie Arbeidsmarkt

Pilootproject dienstverlening sectorale werkbaarheidsmetingen (maakt deel uit van het Actieplan Werkbaar Werk)

Timing: oktober 2018 – december 2021

Met het Actieplan Werkbaar Werk willen de Vlaamse sociale partners de sectoren stimuleren om eveneens een versnelling hoger te schakelen in het uitrollen van een beleid gericht op meer werkbaarheid. In dit kader gaf het dagelijks bestuur in oktober 2018 groen licht voor de uitbouw door de Stichting Innovatie & Arbeid van een dienstverlening op het vlak van sectorale werkbaarheidsmetingen.

Een proefproject bij de werknemers van de hout- en meubelindustrie en de bedienden van de internationale handel wordt ingepland voor 2021, waarbij de werkbaarheidsmonitor 2019 als benchmark fungeert. De technische voorbereiding van deze pilootmetingen vond in 2020 plaats, in functie van de uitvoering van de sectorale bevragingen begin 2021.

Onderzoek opgevolgd door de SERV-commissie Arbeidsmarkt

Inspirerende bedrijfspraktijken inzake de tewerkstelling van personen met een arbeidshandicap

Timing: oktober 2020-februari 2021

Op vraag van de commissie Diversiteit bij de SERV startte de Stichting Innovatie & Arbeid een onderzoek naar goede voorbeelden inzake de tewerkstelling van personen met een arbeidshandicap. Op welke manier lukken reguliere bedrijven er in duurzame, werkbare jobs voor personen met een arbeidshandicap te creëren? Via kwalitatief onderzoek wordt nagegaan hoe een aantal

ondernemingen en organisaties die (onder meer) personen met een arbeidshandicap tewerkstellen tewerk gaan en hoe ze goede resultaten boeken. We brengen het rapport naar buiten in januari-februari 2021.

Ook brengen we de cijfers over werkbaar werk bij werknemers met een arbeidshandicap naar buiten, dit op basis van de werkbaarheidsmeting 2019.

Onderzoek opgevolgd door de commissie Diversiteit bij de SERV

Een inspiratiemenu sectoren en werkbaar werk

Timing: januari 2021 – december 2022

De SERV zal een inspiratiemenu 'Ook sectoren een versnelling hoger voor werkbaar werk' uitwerken.

Hiermee wordt uitvoering gegeven aan actie 13 van het Vesoc-Akkoord 'Werkbaar werk' en wordt aangesloten bij de toenemende aandacht voor het thema in de sectorconvenanten. Een werkbaarheidsaanpak via sectorfondsen geeft de mogelijkheid van maatwerk voor specifieke doelgroepen en heeft een multiplicatoreffect doordat een grotere groep ambassadeurs van SERV-acties/tools 'op het terrein' werkzaam zijn. De komst van de intersectoraal adviseur 'Werkbaar werk' bij de SERV kan zo tot een versterkte/gerichte samenwerking leiden van de SERV met sectorconsulenten en sectorale sociale partners.

Hierbij kan worden vertrokken van verschillende 'bronnen': bestaande (StIA- en WSE) inventarisaties en evaluaties van convenantsaanpak op vlak van werkbaar werk in het verleden, screening van acties (op papier en in realiteit) in de convenants 2021-2022, de organisatie van een lerend sectoraal netwerk en uitwisseling good practices, opvolgen van nawerking/acties n.a.v. de (pilots) sectorale werkbaarheidsmeting... Het beoogde eindproduct is dan een inspiratiemenu 'Werken aan werkbaar werk' t.b.v. de volgende generatie van sectorconvenants, maar het 'proces' en de interne samenwerking (met intersectoraal adviseur) is wellicht minstens zo belangrijk.

Dit kan worden gezien als startpunt voor concrete projecten over en in de sectoren.

Werkzaamheden samen met de intersectorale adviseurs en opgevolgd door de SERV-commissie Arbeidsmarkt of een aparte expertengroep.

Covid-bevraging over de werksituatie

Timing: onbekend

In het najaar 2020 voert de Vlaamse overheid (Vlaamse Statistische Autoriteit) een covid-survey uit bij inwoners van Vlaanderen (steekproef van 20.000 eenheden).

De Stichting leverde in deze enquête de vragen aan rond de werksituatie en de kwaliteit van het werk.

De Vlaamse Statistische Autoriteit zal zelf de basiscijfers naar buiten brengen en stelt daarna de databank aan ons en anderen ter beschikking. Dit betekent dat we de mogelijkheid hebben om eigen analyses te doen.

We bekijken het databestand van zodra het beschikbaar is om na te gaan of en zo ja welke analyses nog zinvol zouden zijn.

Onderzoek opgevolgd door de SERV-commissie Arbeidsmarkt

3 Onderzoek m.b.t. ondernemerschap, economie en innovatiebeleid

Ondernemen en werken tijdens en na corona: deel twee

Timing: januari 2021-mei 2021

Voor dit onderzoek naar de impact van de Coronacrisis op ondernemingen hebben we met een tiental contact genomen voor een open interview. De bedoeling was om een breed, verkennend inzicht te krijgen in wat er zich afspeelde en hoe er in verschillende aspecten van de onderneming mee werd omgegaan. De interviews werden afgenomen tussen einde mei en begin juli 2020, toen de COVID-19 crisis over haar hoogtepunt voorbij leek te zijn en een herneming van de economische activiteit in september algemeen werd verwacht. De beslissingen en toelichtingen van de ondernemingen moeten in dat perspectief worden gezien.

Via dit onderzoek willen we een beter zicht krijgen op de impact van de coronacrisis op de werking van bedrijven in de privé-sector. Wat de impact was en is op de markt, de bedrijfsstrategie, het product of de dienst, de productie, arbeidsorganisatie en de inzet van personeel?

Het eerste rapport is gebaseerd op gesprekken met tien bedrijven in de periode tussen einde mei en begin juli 2020, toen de COVID-19 crisis over haar hoogtepunt voorbij leek te zijn en een herneming van de economische activiteit in september werd verwacht.

In januari bevragen we dezelfde bedrijven opnieuw.

De bedrijven zijn: Sport retailer (anoniem), Telenet, Robinetto, Constructiebedrijf (anoniem), Happiness Brussels, Wilms, Chocola-Tuti, Elia, Torfs, Voedingsbedrijf (anoniem).

Onderzoek opgevolgd door de SERV-commissie Arbeidsmarkt

Ondernemerschap in de kinderopvang

Timing: oktober 2020 – augustus 2021

Beschikbaarheid van kinderopvang is voor een aanzienlijk deel van de bevolking een randvoorwaarde om aan het werk te kunnen of te blijven. Voor bepaalde groepen vormt het gebrek aan kinderopvang een voorname reden voor hun afstand tot de arbeidsmarkt. De vraag naar kinderopvang is groot en de wachtlijsten zijn lang. Ouders moeten hun kinderen vaak vele maanden op voorhand aanmelden om een plaats te verzekeren. Voorzieningen voor kinderopvang kunnen publiek of privaat zijn. Hoewel de vraag naar opvang groot is, zien we bij de zelfstandige ondernemers in de sector (die de private voorzieningen vertegenwoordigen) een negatieve trend. Er zijn de laatste jaren meer ondernemers die een kinderopvang stopzetten dan ondernemers die een nieuwe opvang starten.

Dit onderzoek is gericht op zelfstandige ondernemers in de kinderopvang en tracht de drempels en hefbomen te achterhalen met als doel het stimuleren van ondernemerschap in de sector te ondersteunen.

Onderzoek opgevolgd door een aparte expertengroep en afstemming met de SERV-commissie VSB

Valorisatie van het onderzoeksproject over een missiegericht innovatiebeleid

Timing: 2021

Binnen de Stichting wordt in januari 2021 een verkennend onderzoek afgerond naar de mogelijke contouren van een missiegericht innovatiebeleid, en meer specifiek naar de beleidspraktijk die in enkele andere Europese landen of regio's uitgewerkt werd.

Op basis van deze inventarisatie zal de SERV een aanzet doen om te komen tot meer missiegericht innovatiebeleid in Vlaanderen. De Stichting zal in samenspraak met de SERV-commissie Economie in 2021 de resultaten van het onderzoek maximaal verspreiden.

Onderzoeken valorisatie opgevolgd door de SERV-commissie Economie

Update van het rapport freelancers in Vlaanderen

Timing: juli 2021 – december 2021

We maken een update van het rapport 'Freelancers in Vlaanderen' uit 2017. De update bevat een kwantitatief en een kwalitatief luik. De update gebeurt aan de hand van de beschikbare statistieken en de nieuwe meting van de Vlaamse werkbaarheidsmonitor waarin ook de zelfstandigen zonder personeel (zso) worden bevraagd. Indien beschikbaar wordt ook aangeknoopt met de informatie uit de Ondernemingsenquête editie 2021 met betrekking tot de inzet van flexibele statuten in de ondernemingen. Ook de achtergrondinformatie over goed opdrachtgeverschap wordt geactualiseerd.

Het onderzoek kan een aanzet bieden voor de sociale partners om binnen de SERV de vinger aan de pols te houden en verdere initiatieven te nemen.

Onderzoek opgevolgd door een aparte expertengroep en afstemming met de SERV-commissie Arbeidsmarkt en/of Horizontaal

Versterking van de managementcompetenties van zelfstandige ondernemers

Timing: januari 2021 – juni 2021

De werkbaarheidsmonitor laat zien dat één op drie zelfstandige ondernemers kampt met een ernstig competentiedeficit. Ze voelen zich onvoldoende opgeleid voor het beheer en het management van het bedrijf. We maken op basis van de werkbaarheidsmonitor 2019 een geactualiseerd rapport over de competentieportfolio van de zelfstandige ondernemers. Aanvullend onderzoeken we meer in detail over welke competenties en vaardigheden inzake management het precies gaat en wat de noden en mogelijke oplossingen zijn. Dit kan via een enquête, diepte-interviews of focusgroepen.

Het onderzoek kan een aanzet bieden tot het formuleren van aanbevelingen over hoe de managementcompetenties van zelfstandige ondernemers in Vlaanderen versterkt kunnen worden.

Onderzoek opgevolgd door een aparte expertengroep en terugkoppeling naar de commissie Economie

4 Valorisatie-activiteiten

De Stichting Innovatie & Arbeid hecht veel belang aan een brede valorisatie van haar onderzoek. Het onderzoek wordt immers opgezet om tot concrete resultaten en toepassingen in het bedrijfsleven en op de werkvloer te kunnen bijdragen. De onderzoeksresultaten worden op een zo ruim mogelijke en praktische wijze ten dienste gesteld van sociale partners en andere belanghebbenden.

Vormingen op maat

De Stichting zal opnieuw verschillende vormen over werkbaarheid en andere onderzoeksthema's organiseren op basis van vragen van sociale partners en derden (opleidingen vakbondsafgevaardigden en/of secretarissen, preventieadviseurs, HR-managers, opleidingsverantwoordelijken, kmo's, sectorfondsen, sectorconsulenten, docenten/studenten van universiteiten en hogescholen, ...).

Voor de vormingsmedewerkers van de vakbonden organiseren we in december opnieuw een Zuurstofdag, waarbij we onderzoeks- en vormingsmateriaal aanreiken en met de deelnemers hierover in dialoog gaan in workshops.

Project Brug naar het werkveld

Het projectvoorstel, met als titel "Werkbaar werk: een brug naar het werkveld" keurde de Vlaamse Overheid goed in december 2019. Het project liep normaal gezien tot eind december 2020 maar werd omwille van corona verlengd tot mei 2021.

Samen met externe dienstverleners worden er in 2020-2021 drie deelprojecten gerealiseerd:

- het voorzien en faciliteren in de verspreiding van bijkomende praktijkgetuigenissen, goede voorbeelden (filmpjes) rond werkbaar werk
  - In totaal worden er vijftien getuigenisvideo's gemaakt en verspreid. In de video's getuigen bedrijven over goed organiseren, leiding geven met klasse, werken met goesting en leren om te groeien.
- het ontwikkelen van TED-talks over hoe aan de slag rond werkbaar werk
  - In totaal worden er vier TED-talks gemaakt over goed organiseren, leiding geven met klasse, werken met goesting en leren om te groeien.
- een interactieve productie als vormingsaanbod voor sociale partners
  - In totaal worden er tien online voorstellingen gemaakt en uitgevoerd met als doel werknemers en werkgevers te sensibiliseren rond werkbaar werk.

Website werkbaarwerk.be

De website www.werkbaarwerk.be zal verder worden aangevuld en geactualiseerd. We verrijken www.werkbaarwerk.be ook met de getuigenisfilmpjes van ondernemingen en de TED-talks over hoe werkbaar werk die in het kader van het project 'Brug naar het werkveld' worden gemaakt.

We houden het luik werkbaarwerk.be/telewerken up-to-date. Samen met de intersectorale adviseur zoeken we naar recente getuigenissen van ondernemingen inzake telewerkbeleid die de website kunnen verrijken.

We werken een nieuw luik uit op de website werkbaarwerk.be dat inspeelt op een actueel thema. Een mogelijk thema waar we op dit moment aan denken is werken in teams en wendbaarheid van organisaties en medewerkers.

Met het ESF en het departement Werk en Sociale Economie werken we samen aan het verder ontsluiten van goede voorbeelden over werkbaar werk en innovatieve arbeidsorganisatie.

Uitwerken van een vormingspakket ‘Nieuwe Tijden, Nieuwe Bedrijven?’

We maken werk van een vernieuwd vormingspakket over de veranderingen van het businessmodel van ondernemingen, de organisatie van de arbeid en het HR-beleid. We starten bij het begin van de Industriële revolutie, schetsen de evoluties in de 20ste eeuw om uit te monden bij de situatie vandaag waarin digitalisering, flexibiliteit, het nieuwe werken, ... impact hebben op hoe organisaties, jobs en de kwaliteit van die jobs er tegenwoordig uitzien.

We gebruiken hiervoor het materiaal van de werkbaarheidsmonitor, de ondernemingsenquête en diverse projecten rond digitalisering van de SERV en de Stichting Innovatie & Arbeid. Het vormingspakket is een update van het reeds bestaande vormingspakket ‘Andere tijden, andere bedrijven’.

Webinars of events over werkbaar werk of andere (onderzoeks)thema's

We plannen een of meerdere webinars of fysieke bijeenkomsten over thema's die actueel en relevant zijn. We denken o.a. aan een webinar of event over goede praktijken rond werkbaar werk in de sectoren.

Open Raad over Ondernemerschap bij personen met een arbeidshandicap

Ter opvolging van het advies ‘Ondernemerschap bij personen met een arbeidshandicap’ (acties 12 en 13) zal de Commissie Diversiteit in samenwerking met de Stichting Innovatie & Arbeid in het voorjaar 2021 een open raad organiseren. De Open Raad gaat over de uitbouw van een startersvriendelijk aanbod voor ondernemers met een arbeidshandicap inzake verzekering en financiering. De Stichting maakte in 2018 het rapport ‘Ondernemen met een arbeidshandicap in Vlaanderen’ en in 2020 het rapport ‘werkbaar werk bij zelfstandige ondernemers met een arbeidshandicap’.

Promoten z-card werkbaar werk

De z-card werkbaar werk geeft visueel aan hoe je aan de slag kan rond werkbaar werk in een onderneming of organisatie. We verdeelden de z-card al in een gedrukte versie maar zetten hem nu ook op de website werkbaarwerk.be en promoten hem actief. Mensen die de z-card al kennen, geven aan deze kaart een erg handige tool te vinden.

Valorisatie gegevens werkbaarheidsmonitor

Op vraag van derden en sociale partners leveren we ook in 2021 gegevens op maat, op basis van de werkbaarheidsmonitor.

De databank van de werkbaarheidsmonitor (microdata) wordt beschikbaar gesteld voor andere onderzoeksinstellingen en onderzoekers.